
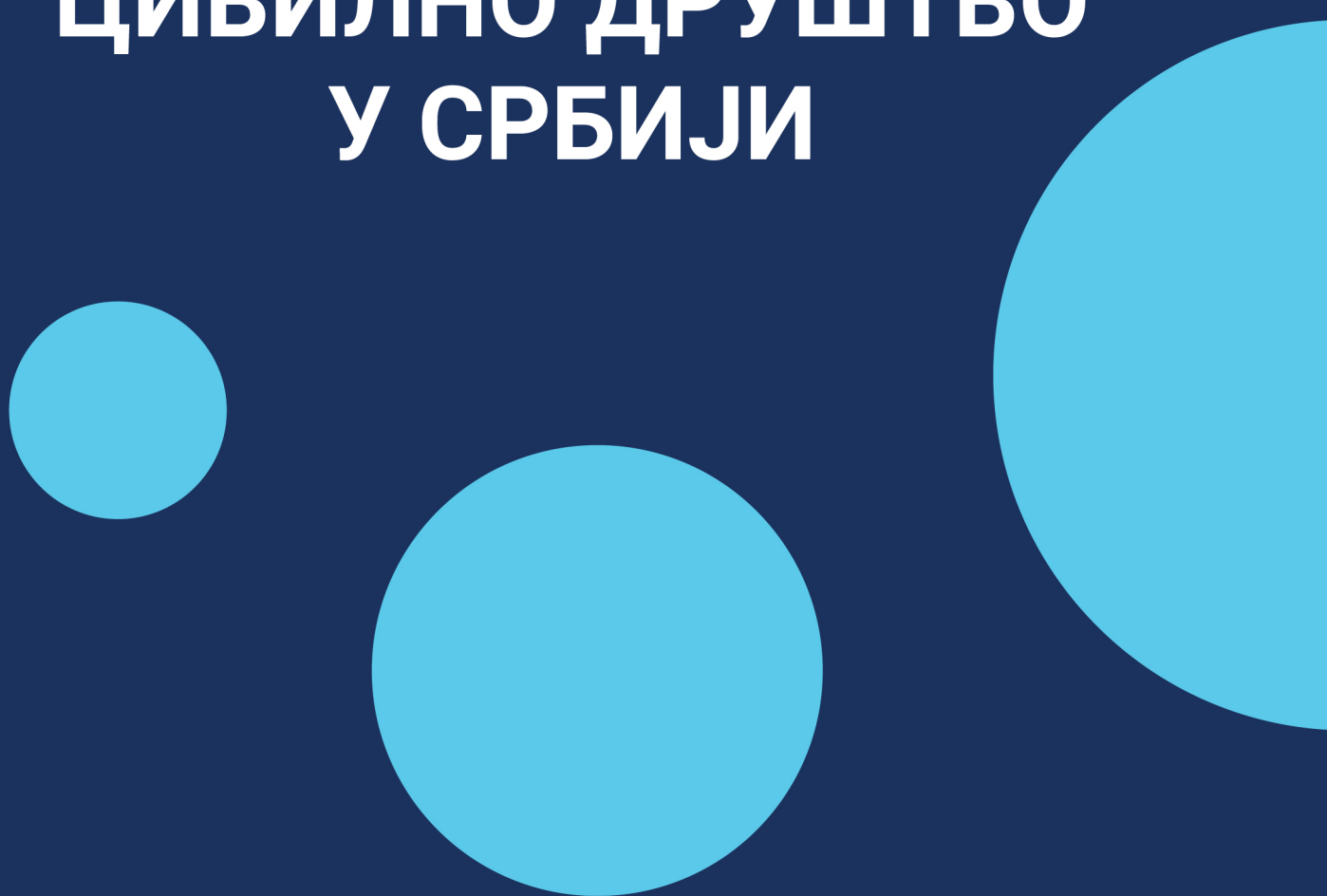

**#ЕУ РЕСУРС ЦЕНТАР ЗА
ЦИВИЛНО ДРУШТВО
У СРБИЈИ**

Социјална економија и цивилно друштво

„Овај текст објављен је уз финансијску помоћ Европске уније. За садржину овога текста искључиво је одговорна Београдска отворена школа и та садржина нипошто не изражава званичне ставове Европске уније”.

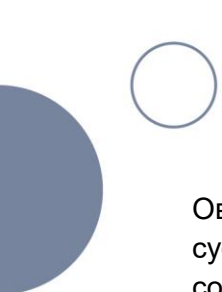
Социјална економија и цивилно друштво

Социјално предузетништво као начин пословања своју глобалну популарност стиче тиме што нуди одговоре на актуелне кризе с којима се практично сва друштва суочавају. Старење становништва, загађење, доступност здраве хране, запостављање културног наслеђа, миграције, неприступачност и/или неадекватност социјалних, здравствених и образовних услуга су теме које погађају и развијена и мање развијена друштва. На ове изазове, социјална предузећа нуде одржива решења. Производњом услуга или добара и њиховом продајом на тржишту настоје остварити позитиван утицај на друштво, односно отклонити штетне последице брзог економског раста. Ублажавање последица разних транзиција (дигитална, зелена), јесте задатак који су себи дала социјална предузећа. Контролисано дистрибуцијом добити, односно, инвестирањем добити у даље решавање друштвених проблема и демократским управљањем, су још два елемента која социјална предузећа разликују од класичних предузећа насталих да максимизирају профит.

Социјална економија је поље у коме су социјална предузећа само један од актера који доприносе инклузивнијем и праведнијем друштву. У Европској унији организације социјалне економије су значајан део привреде. Скоро 3 милиона организација креира 13,6 милиона послова (6,2% од укупног броја послова), чинећи тако око 10% свих бизниса у Европској унији. Процена је да у ЕУ послује око 400 хиљада социјалних предузећа. Допринос БДП ЕУ је око 8 процената.

Социјална предузећа су важна Европској унији и она за њих развија специјалне програме. У Акционом плану за социјалну економију Европске комисије, фокус је стављен на даље унапређење законодавног оквира, доступности података и истраживања о сектору и даље етаблирање теме. Ревидирање мера државне помоћи и даље унапређење система јавних набавки би требало да помогне развој тржишта социјалних предузећа и других организација социјалне економије. Развој финансијских инструмената за све актере социјалне економије, укључујући организације подршке је од пресудног значаја за равномеран развој екосистема социјалне економије. Едукација свих актера: јавних институција, корпорација и организација цивилног друштва је од суштинске важности за укоренивање праксе социјалног предузетништва у друштвима ЕУ.

У Србији је 2022. године усвојен Закон о социјалном предузетништву. Закон на широко дефинише социјално предузећа, по узору на одређење које је дала Европска комисија. Социјално предузеће је статус који се добија уколико се задовоље критеријуми које прописује закон, чиме овај статус може стећи било које правно лице. Законом је основан Савет за развој социјалног предузетништва, чији мешовит састав гарантује посвећеност свих сектора развоју теме и задовољавање њихових интереса на адекватан начин. До јесени 2023. године само 16 предузећа је регистровало статус. Највећи број је из Војводине јер је Покрајина расписала конкурс за подршку привредним субјектима који имају статус социјалног предузећа. Претпоставља се да је разлог за тако мали одзив управо у томе што нису развијене мере подршке развоја сектору што би требало да је очитовано у Програму развоја социјалног предузетништва, чије доношење предвиђа Закон.

Овакав законски оквир, европски трендови, као и сви изазови с којима се српско друштво суочава требало би да подстакну веће интересовање цивилног друштва да се бави социјалним предузетништвом. Кроз укључивање и интересовање за социјалну економију, цивилно друштво може допринети својој одрживости, може помоћи успостављање недостајућих услуга у локалној заједници, као одрживост услуга које пружају у заједници и њиховом унапређењу. Заговарањем за инкорпорирање перспективе социјалне економије у јавне политике и законски оквир, цивилно друштво може помоћи демократизацију тржишта, његовој правичности, и утицати на већу одговорност свих актера за отпорност заједница у којима живимо.

Одрживост организација цивилног друштва може да се постигне развојем једне или више делатности које би са доходне стране омогућавале организацији да створи слободна средства с којима би располагала у складу са потребама организације, ад-хок потребама и др. Тренд указује да све већи број удружења развија своју доходну делатност или спин оф предузеће и многе од тих делатности могу бити у домену социјалног предузетништва.

Пример:

Удружење Атина је основало – Багел Бејгел спин оф предузеће које се бави проблемом трговине људима. Предузеће служи Атини за едукацију корисника њихових програма а треба и да помогне одрживост услуга тиме што профит који оствари инвестира у програме намењене жртвама трговине људима. Предузеће је препознато и у локалној заједници у којој локал послује, али посебно у цивилном друштву које је чест наручилац производа за своје догађаје.

Социјалне услуге пружене од стране приватних пружалаца услуга, највећим делом удружења су још једно поље у ком се развија социјално предузетништво. Социјална предузећа су иновативни пружаоци услуга у заједници и ово је сектор у коме се традиционално почео развијати социјално предузетништво. Даља реформа социјалне заштите у Србији треба да испрати потребе на терену и да подстакне да све већи број социјалних предузећа развија у овој области.

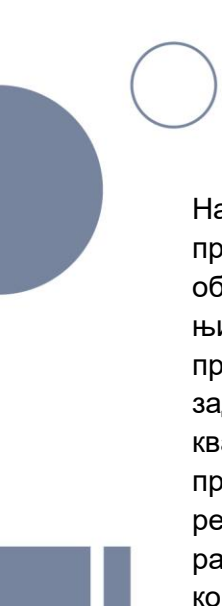
Пример:

Каритас Шабац, Наша кућа, су социјална предузећа, удружења која имају иновативне услуге у заједници - становање уз подршку, дневни центар, итд.

Каритас Шабац је једно од најуспешнијих организација социјалне економије у Србији, усмерено и на пружање услуга и на радну интеграцију. Каритас Шабац пружа четири лиценциране услуге социјалне заштите – дневни боравци за одрасле особе са менталним сметњама и интелектуалним потешкоћама у Шапцу и Богатићу, услуга становање уз подршку у Богатићу и помоћ у кући у пет локалних самоуправа – Шапцу, Богатићу, Коцељеви, Владимирцима и Малом Зворнику.

Социјална Синергија је предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом које нуди услуге хемијског чишћења, прања, сушења и пеглања веша, као и услуге одржавања хигијене пословних и стамбених простора. Авлија одрживог развоја у Богатићу је друго предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом основано од стране Каритаса Шапца и повезује угоститељство са примарном и секундарном пољопривредном производњом. У Авлији се производе ракија, сокови, слатко и џемови и нуде угоститељске услуге, кетеринг и организација догађаја.

Наша кућа је основана иницијативу родитеља деце са сметњама у развоју у циљу промене друштвене и системске парадигме на положај ове популације. Ради на обезбеђивању услова за квалитетан и сврсисходан живот ометених у развоју кроз њихово укључивање у све токове живота. Главни циљеви су унапређење социјалног предузећа као базе њихове економске самосталности те оснивање фондације и задужбине која би им гарантовала аутономију у оквиру заједнице у којој живе, квалитетно становање, плаћен посао, и садржајан живот. Развојем различитих услуга и производа, попут производње папирне галантерије, доставе хране, папира од рециклираних паклица цигарета, хидропонским узгојем биља. Наша кућа обезбеђује радну и економску инклузију особа са менталним потешкоћама и обезбеђује континуитет својих програма.

Огроман је простор за промоцију, едукацију и заговарање за боље окружење за социјална предузећа у Србији и на националном и на регионалном и на локалном нивоу. Удружења и фондације би могле узети активно учешће за програме подршке за социјална предузећа, развој локалних планова развоја која укључују сарадњу са социјалним предузећима, кампање којима се промовише куповина производа и услуга социјалних предузећа (buy social), развој програма едукације за будуће и актуелне социјалне предузетнике у пољима која су им потребна, развој програма едукације за јавне службенике да развију програме намењене социјалним предузећима, попут јавних набавки, стратегија социјалне заштите, запошљавање и друго.

Пример: Коалиција за развој солидарне економије заговара за укључивање социјалне економије у све релевантне јавне политике. Евроконтакт се бави заговарањем, едукацијом и промоцијом социјалног предузетништва у Крушевцу.

Коалиција за развој солидарне економије је фокусирана на подршку социјалној економији и организацијама за заступање/заговарање, креаторима политике и доносиоцима одлука тако што обезбеђује релевантна акциона истраживања, едукацију и стратегије заговарања и комуникације чиме синергетски делује на успостављање повољног окружења за развој социјалне и солидарне економије. Евроконтакт, с друге стране, користи локалну умреженост да делује на успостављање структура сензибилисаних за развој и подршку социјалним предузећима.

Са институционалним препознавањем социјалног предузетништва у Србији, отворила се нова перспектива за социјалну економију и за могуће начине на које је разне проблеме у друштву потребно решавати. Као и код свих других развојних тема, улога цивилног друштва је пресудна. Да ли ћемо покретати своја социјална предузећа или ћемо развијати програме подршке, радити едукације и промоцију, сасвим је свеједно док то радимо са аутентичном намером да помогнемо укључивање појединаца и повезивање региона. Као и до сада, смернице које нуди Европска комисија су сасвим довољно широко постављене да и Србија и њени актери екосистема могу пронаћи усмерења за свој рад. Ако нам је требало 10 година да дођемо до доброг законског решења, уз изграђено поверење јавног и цивилног сектора, извесно је да ћемо за краћи период бити у могућности да комуницирамо снажан сектор социјалне економије од бар 1000 организација, који има своје финансијске инструменте, заговараче, промотере и купце.

